

ר' יצחק כהן ז"ל - ממקימי עולה של תורה ברחובות במלאת שלושים לפטירתו

לכתוב על אדם שנולד בשנת 1922, מחייב אותך לשוות לנגד עיניך אנשים מן הדור הקודם, דור שדמותו הרוחנית עוצבה עוד לפני השואה, דור שאך מעטים ממנו עודם חיים איתנו היום. ר' יצחק נמלט בעור שיניו מן השואה בהונגריה, ודרך איטליה עלה ארצה בשנת 1948 באוניית מעפילים. לרחובות הגיע עם משפחתו, לאחר תחנות במושב "הזורעים" וישיבה החקלאית בכפר הרא"ה, בסוף שנת 1961.

בתפקידו כמוזכיר סניף הפועל המזרחי ברחובות, פעל יצחק במרץ רב וללא לאות. הוא מילא תפקידים ציבוריים רבים, יו"ר המועצה הדתית, סגן ראש העיר ומחזיק תיק החינוך הדתי ועוד. ביוזמתו, הוקם הבניין של "בית שפירא", בעזרתו נוסד כולל "יד ברודמן" והוא היה בין מייסדי "בית זלצר". עסק בגמילות חסדים והושיט עזרה לרבים. היה בקשר אמיץ עם הרב בר-שאל, הרב מלצר והרב שלמה הכהן קוק, זכר כולם לברכה.

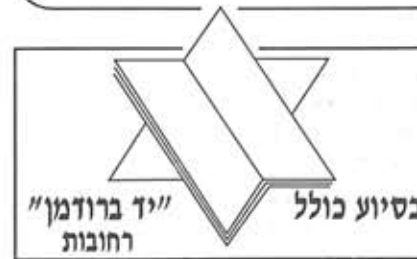
יצחק אהב וטיפח שיעורי תורה. הוא ייסד שיעור לבעלי בתים שניתן על ידי הרב אהרן וייס ז"ל, אותו חיבב מאד. לי הייתה הזכות המיוחדת ללמוד איתו בשיעור גמרא, מידי יום במשך 50 שנה. הייתי סטודנט צעיר בן 23, הוא פנה אלי וביקש ממני לתת שיעור בגמרא כל יום לפני התפילה - שיעור זה נמשך ב"בית שפירא" עד היום.

יצחק היה איש "תורה ועבודה" בכל רמ"ח איבריו. ילדיו הלכו בדרך ההגשמה והצטרפו להתיישבות הדתית. הוא היה כרוך אחר רבנים בהם האמין והעריך את דרכם. תמיד היה מספר על המפגש עם הרב הרצוג ז"ל, כאשר נפגש איתו באיטליה, שכה התרשם מאישיותו האצילה. דמותו של יצחק מתחברת אצלי עם מנהיגי הפועל המזרחי של ראשית המדינה, אותם זכיתי להכיר - השר חיים משה שפירא ור' זרח ורהפטיג ז"ל, מנהיגים שאיתם היה לו קשר אישי ואיתם הזדהה.

יצחק היה דמות מופת, איש אמת בעל ישרה אישית נדירה, ידיד מסור ונאמן לכל אלה שזכו להכירו. הוא פעל ועשה בכל מה שהאמין בו, והכל בצניעות, לשם שמים וללא פניות אישיות. ייתכן, שאילו היה ניתן הדבר לבחירתו, היה יצחק מעדיף להסתלק מן העולם קצת קודם. אבל החיים, כידוע, אינם "תכנית כבקשתך". אנו נזכור אותו תמיד כידיד חם ונאמן, שמילא את ייעודו בעולם הזה, בכל נפשו ומאודו. יהי זכרו ברוך ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

הרב אליעזר גולדשמידט

לקוראינו: מאמרים המופיעים ללא ציון שם הכותב, נכתבו על ידי חברי המערכת

חברי המערכת: הרב אברהם פוס, משה רוט, נפתלי יערי, יהודה מליק
העריכה בסיוע אברכי כולל "יד ברודמן" ללימודי הוראה ודיינות, בית שפירא, רחובות
טלפון: 08-9412048
אתרנו באינטרנט: www.pirsuma.com/siach
הדפסה: דפוס ש.ה.ר. רחובות טל. 08-9475106

ששה

יציאת שבת
6:49

כניסת שבת
5:51

יוצא לאור לעילוי נשמת הקדושים

מיכאל יצחק מליק ואברהם פלדמן הי"ד

פרשת לך-לך, מרחשון תשע"ד שנה שלושים וחמש, גיליון מס' 3

גיליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המוזלקה לתרבות תורנית

בין נח לאברהם

בתחילת פרשתנו, אנו חוזרים ומתוודעים לאברהם. אחרי שבסוף פרשת נח מספרת התורה: "ואלה תולדות תנח, תנח הוליד את אבך, את נחור ואת הנו, ונחור הוליד את לוט... ויצחק אבך ונחור להם נשים, שם אשת אבך שרי... ויצחק תנח את אבך בנו ואת לוט בן הנו בן בנו ואת שרי פלתו אשת אבך בנו, ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויצאו עד חנו וישבו שם" (יא, כז-לא), פרשתנו מתחילה במילים: "לך-לך מארצך" (יב, א). פרט לפרטים המוזכרים בסוף פרשת נח (יא, כז-לא) לגבי מוצאו של אברהם ובני משפחתו, אין אנו מוצאים שום דבר נוסף ושום הסבר לסיבה שבגללה בחר ה' באברהם.

לעומת זאת בפרשה הקודמת, פרשת נח, מתארת התורה את נח (ו, ט): "איש צדיק תמים היה בדרתיו" ובהמשך מה שנראה להיות הסיבה להגדרה זו: "את האלקים התהלך נח" (שם). ביחסים שבין הקב"ה ונח, מוצאים אנו קודם לכן את האמירה: "ונח מצא חן בעיני ה'" (שם, פסוק ח). כאשר הסיבה למציאת חן זו, מובאת במילים שהזכרנו: "איש צדיק תמים היה בדרתיו, את האלקים התהלך נח".

ניתן למצוא הבדלים אחדים בין הנהגתו של נח להנהגתו של אברהם, וביחס של הקב"ה לשניהם. ננסה להתייחס להבדל אחד הנראה משמעותי ביותר ויכול להצביע על הסיבות לבחירתו של ה' באברהם. בשני המקרים, הן אצל נח והן אצל אברהם, עומד להתחולל "אסון טבע" בעקבות מעשיהם הרעים של בני האדם והקב"ה מודיע לשניהם על "אסונות" אלה. אצל נח אומר הקב"ה (ו, יג-יד): "ויאמר אלקים לנח: קח לך בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם, והנני משחיתם את הארץ. עשה לך תבת עצי גפר... ונח ללא מילים (שם, פסוק כב): "ויעש נח, ככל אשר צוה אותו אלקים בן עשה". אצל אברהם אנו מוצאים (יח, יז-כא): "ויה' אומר, המכסה אני מאבך את אשר אני עשה... ויאמר ה': זעקת סדם ועממה כי רבה, וחטאתם כי כבדה מאד. אבדה נא וארצה הקצקתה הבאה אלי עשו פלה, ואם לא אדעה". תגובת אברהם (שם, פסוקים כד - לא): "ויגש אבך ויאמר, האף תקפה צדיק עם נשע...".

ההבדל בין נח לאברהם הוא, בדרך עבודת ה' של שניהם. נח הוא הצדיק הסביל (ו, ט): "אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדרתיו, את האלקים התהלך נח". כאשר ה' מצווה אותו (שם, פסוק יד): "עשה לך תבת עצי גפר", עושה נח בדיוק כפי שצווה: "ויעש נח, ככל אשר צוה אותו אלקים". הוא אינו מלמד זכות על בני דורו, אינו מנסה להצילם. "אני את נפשי הצלתי". אברהם, לעומתו, הוא הצדיק הפעיל, מבקש למצוא פתח להצלה, מנסה להשפיע ולהיות מגן וצינה לבני דורו. זוהי צדיקות של (יז, א): "התהלך לפני ה' ונהיה תמים", כדברי מרן הרב קוק זצ"ל: "הצדיקים האמיתיים - אינם קובלים על הרעה, אלא מוסיפים טובה". נח רואה את עצמו אחראי לעצמו בלבד, אברהם רואה את אחריותו לדור כולו.

נפתלי יערי

גיליון זה מוקדש לע"נ ר' חיים שמואל ב"ר נפתלי יערי ז"ל, נלב"ע ט' במרחשון תשכ"ו ולע"נ משפחות ון דר ולדה, ומינדוס שנספו בשואה הי"ד

כמו כן, מוקדש גיליון זה ע"י משפחת ביטרמן שיחיו, לע"נ ההורים ר' אשר ב"ר שמעון ביטרמן ז"ל, ומרת צירל ע"ה בת ר' ישראל מרדכי הכהן ז"ל

תנצב"ה

בגלל אבות...

בפרק י"ב בפרשתנו, מביא הרמב"ן את הכלל הידוע: "מעשי אבות, סימן לבנים". מקובל להסביר כלל זה כך: כל מה שאירע לאבות, עתיד לקרות גם לבניהם. אך זה אינו מדויק, וכך הוא אומר בפירושו לפסוק ו': "יכולם (מעשי האבות המפורטים ב"בראשית") באים ללמד על העתיד, כי כאשר (כמו ש) יבוא המקרה לנביא משלושת האבות, יתבונן ממנו הדבר הנגזר לבוא לזרעו". כלומר: בכל מה שעשו האבות, הם קבעו, הם גרמו, שיקרה משוה מעין זה לבנים. הרמב"ן מסביר שם, שאם נביא נתבקש מהקב"ה לעשות מעשה סמלי, הרי אין בכך סתם המחשה לשם חיזוק ההבנה, אלא המעשה משפיע בפועל על המציאות. למשל: אלישע ביקש ממלך ישראל לירות חיצים לרצפה, כדי להמחיש נצחונות על אַכָם. המלך ירה רק שלשה חיצים, והנביא אמר לו: חבל, אם היית יורה יותר, היית זוכה ליותר נצחונות. משמע, שלמעשה יש השלכה והשפעה על המציאות.

לכן, אגב, לא כדאי לזלזל בסימנים שאנו אוכלים בראש השנה, כי למעשים כאלו יכולה להיות השפעה על המציאות. וממשיך הרמב"ן: "ולפיכך, החזיק הקב"ה את אברהם בארץ ועשה לו דמיונות (מעשים סמליים, שיש להם כוונות מעשיות לעתיד) בכל העתיד להעשות בזרעו, והבן זה...". והוא מדגים: "כי החזיק אברהם בְמִקוֹם הַהוּא (שכם) תחילה... נרמז לו מזה, כי בניו (שמעון ולוי נכדיו) יכבשו המקום ההוא תחילה... ואז נסע משם ונטע אהל בין בית אל ובין העי (פסוק ז), כי הוא המקום אשר כבש יהושע בתחילה". כלומר, בזכות העובדה שאברהם עשה מעשים אלו בארץ, עשו כן צאצאיו אחר כך. וכך ממשיך הרמב"ן

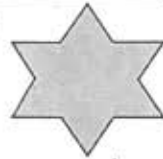

(שם), גם באשר לירידתו למצרים. ועל כך אומר הרמב"ן (שם, פסוק ז) דבר מפתיע: "ידוע, כי אברהם אבינו חָטָא חָטָא גדול בשגגה, שהביא את אשתו הַצְדָקָת במכשול עוון מפני פְּחָדוּ... והיה לו לבטוח בה' שיציל אותו... גם יציאתו מן הארץ... מפני הרעב, עוון אשר חָטָא, כי האלקים קָרַעב וַיִּפְדֶּנּוּ מִמוֹת (בארץ כנען). ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה!". אם כן, בגלל אברהם נגזר שעבוד מצרים. הוא אשר אמרנו לעיל: מעשי האבות יצרו את המציאות העתידית של הבנים, לטוב או לרע.

על פי זה נבין עתה, למה אנו סובלים וסבלנו כל כך מהעברים. על הפסוק (טו, ז): "וַתִּעְצֶנָה שְׂרָי (את הגר)", אומר הרמב"ן: "חטאה אמנו בעיניו הזה, וגם אברהם פְּהַיְחִי לַעֲשׂוֹת כן. ושמעו ה' אל עֲגִיבָה ונתן לה בן שיהיה פְּכָא אדם, לְעֵנֹת זָרַע אַבְרָהָם ושרה בכל מיני העינוי". וכל אחד יכול לראות בדמיונו את מעשי האכזריות שהיו כלפניו בארץ, מאז החל הסכסוך. עתה, אנו יודעים, מתי בדיוק התחיל הסכסוך... ונסיים בנחמה: המלאך (שם) אמר להגר - "שוכני אל גְּבָרַתְךָ" (פסוק ט) ואומר הרמב"ן: "כִּמְזוּ, כי לא תצא ממנה לחופשי, כי בני שרה ימשלו בזרעה לעולם", ונקווה שזה יתממש בקרוב.

מנחם אדלשטיין

"מתורתם"

"בְּמַה אֲדַע"

לאחר ניצחון אברהם במלחמת ארבעת המלכים, מתגלה אליו הקב"ה במחזה ומבטיח לו, שלא יירשף דמשק אליעזר, אלא בנו היוצא מִפְּעֵי. אברהם מאמין בה' וַיִּחְשְׁבֶהּ לוֹ צְדָקָה" (טו, ז). בנבואה הבאה (שם, פסוק ז), אומר ה' לאברהם: "אֲנִי ה' אֲשֶׁר הִצַּאתִיךָ מֵאוּרִכְּשִׁים, לָתֵת לְךָ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ", ואברהם שואל (שם, פסוק ח): "בְּמַה אֲדַע כִּי אֵיךְ תִּשְׁמַע?"

מה בדיוק שואל אברהם? האם הוא מבקש אות על ירושת הארץ, או שמא שאלה אחרת בפיו? הגמרא במסכת נדרים (לב, א) מביאה את דבריו של שמואל, שאומר, שבשאלה זו הפריז אברהם על מידותיו של הקב"ה, ובעוון זה נענש ונשתעבדו בניו במצרים מאתיים וְעֶשֶׂר שָׁנִים. מובן מאליו, ששמואל הבין שאברהם מבקש אות שתאמת לו את הבטחת הארץ, ובקשה זו עלתה לו ביוקר.

דבריו של שמואל נראים מתאימים למילות הפסוק, אך קשה להבין, כיצד הם הולמים את ההקשר, הרי רק שני פסוקים קודם לכן, קראנו שאברהם "האמין בה' וַיִּחְשְׁבֶהּ לוֹ צְדָקָה!"

גם הפירוש שמביא רש"י, ששאלת אברהם הייתה: "הודיעני באיזו זכות יתקיימו בה" - אינה נראית הולמת את הפשט, שהרי תשובה לשאלה זאת - אינה ניתנת.

אמנם, עניין הקרבנות מרומז במעשה הברית, אך דברים מפורשים נאמרים מפי ה', ולא מוזכרת בהם אותה זכות קיום.

כמוכן, שאין בדברים אלו כדי לוותר חלילה על דברי רבותינו. פשוטו של מקרא, הוא רק רובד אחד מתוך העושר המתגלה בפסוקי התורה. אין ספק, שהפסוק מכיל ומכוון לדבריו של שמואל ולדברי רש"י, לא פחות ממה שהוא מכיל ומכוון לרובד הפשט.

מכל מקום, הרש"י הירש מפרש אחרת את דברי אברהם. לפירושו, מהמילה "לְרִשְׁתָּהּ", שלא נאמרה לאברהם בפעמים הקודמות בהם הבטיח לו ה' את הארץ, מבין אברהם אבינו, כי עליו לכבוש את הארץ בכוחות עצמו. כעת ההקשר מאד מובן. לאחר שיצא ונלחם אברהם בארבעת המלכים, כעת אומר לו הקב"ה שכך תגיע לידיו הארץ כולה, ושהשאלה שבפיו היא - "מתי עלי להתחילו?" - "בְּמַה אֲדַע, אם הגיעה העת לכבוש את הארץ ולְרִשְׁתָּהּ?"

תשובת ה' באה גם בשפת הסמלים וגם בשפת המילים, אך חלום אברהם אחד הוא (טו, טז) - "וְדוֹר רַבִּיעִי יִשׁוּבוּ הֵנָּה". לא אתה תהיה זה שיכבוש את הארץ, אלא צאצאך, "כי לא שלם עוון הַאֲמִירֵי עַד הֵנָּה" (שם). כשם שלושות סוגי הבהמות בותרו "ואת הציפור לא בָּתְרִי", (שם, פסוק ז), כך שלושה דורות יגורו בארץ לא להם, ורק הדור הרביעי יירש את הארץ.

איתי וייס

פינת ההלכה

"שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַד תִּרְגוּם" (ג)

א. "המגן אברהם" (סימן רפה, סק"א) כתב, שכאשר מסיים את הקריאה - לאחר שקרא בי פעמים את הפסוק האחרון וקרא את תרגומו - יקרא שוב את הפסוק האחרון כדי לסיים בתורה. והעירו "בבירור הלכה", סימן רפה, טז), שאין זה חידוש של ה"מגן אברהם", אלא דין זה נמצא כבר בקדמונים.

הרב זילבר (שם) העיר, שבאחרונים משמע, שדברי ה"מגן אברהם" נכונים גם לפי השיטה המצריכה לקרוא "שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַד תִּרְגוּם" - פרשה פרשה (סתומה או פתוחה) ולא רק לפי השיטה המצריכה לקרוא פסוק פסוק (הארכנו בעניין זה), אף שמסבא היה נראה לא כך.

ב. זמן הקריאה

ה"שולחן ערוך" (שם, סעיף ג) פסק: "מיום ראשון ואילך חשוב עם הציבור".

ה"משנה ברורה" (שם, סק"ז) ביאר, שהטעם לכך הוא, שהציבור מתחילין לקרות במנחה של שבת את פרשת השבוע הבא, לכן נחשב כקורא עם הציבור. ואם כן, מה שכתב המחבר: "מיום ראשון ואילך" - לאו דווקא הוא.

ובשבת חול המועד, שאין קוראים בו מסדר הפרשיות אלא קריאה של שבת חול המועד, דעת הרב אלישיב (הערות למסכת ברכות, ח), שאי אפשר להתחיל לקרוא משבת שלפני יום טוב, כיוון שבשבת שלאחר מכן לא יקראו פרשה זו אלא את הקריאה של שבת חול המועד. ומכל מקום, בדיעבד - אם התחיל לקרוא משבת שלפני כן, אין צריך לחזור ולקרואה.

אך ב"שבט הלוי" (ח"י, סימן עח) כתב, שאפשר להתחיל לקרוא כבר משבת שלפני יום טוב, שהרי בה מתחילים לקרוא פרשה זו במנחה, וכן הורה הרב נסים קרליץ ("חוט שני" - ח"ד, פרק פז, ס"א).

ה"משנה ברורה" (שם, סק"ח) כתב בשם כמה אחרונים, שמצווה מן המובחר לקרות דווקא בערב שבת ולא בימות השבוע. מאידך, מביא ה"משנה ברורה" שבספר "מעשה רב" מופיע, ש"הגאון מוילנא" נהג תיכף התפילה בכל יום לקרוא מקצת מהסדרא "שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַד תִּרְגוּם", ומסיים בערב שבת וגם זה בכלל מצווה מן המובחר, וכן נוהגים רבים.

עוד הביא ה"ביאור הלכה" (שם, ד"ה קדס), שב"ספר הכוונות" משמע, שלכתחילה ישלים בערב שבת ורק כשהיה אנוס ישלים בשבת.

אך העיר, שב"בית יוסף" וב"מגיד מישרים" משמע, שלכתחילה יתחיל בערב שבת וישלים בשבת.

הרב אריה ויזל

"חנוך לנער"

כבר היִרְדֵּן כִּי בָלָה מִשְׁקָהּ, לִפְנֵי שַׁחַת ה' אֶת סְדֹם וְאֶת עַמּוֹרָה, כִּגְן ה' כְּאָרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶהָ צַעַר. וַיִּבְחַר לוֹ לֹט אֶת כָּל כְּפַר הַיִּרְדֵּן וַיִּשַׁע לוֹט מִקְדָּם, וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אָחִיו". לוט בוחר את סדום, עליה נאמר (יג, יג): "וְאֲנִשֵׁי סְדֹם, רָעִים וְחָטָאִים לַה' מְאֹד". לוט מקבל את הצעתו של אברהם ובוחר להתחבר לעדת רשעי סדום.

אברהם הוא איש השלום. למרות שהארץ מגיעה לו בְּזֹכוֹת, אין הוא מנצל זכות זו ומעדיף לאפשר ללוט את הבחירה. הסיבה לרצונו להמנע ממריבה, מובאת בפסוק עצמו (יג, ז): "וְהִקְנַעְנִי וְהַפְרָזִי אֲנִי יָשֵׁב בְּאָרֶץ". אומר ה"תולדות יצחק" במקום, שאברהם ביקש להמנע מחילול ה'.

המתבקש מהדברים, ברור. לא פעם, פורץ ויכוח בעניינים שונים, בין אנשים שונים, בעלי דעות שונות. הויכוח מתלהט ובמהלכו אין מסתכלים, כיצד רואים האחרים - אלה שלא ברורים להם מניעי הויכוח - על הדברים ובכך נגרם לא פעם חילול ה', ר"ל. ראוי על כן, ללכת בדרכו של אברהם, דרך השלום והפשרה.

נפתלי יערי

"יִיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה לוֹט"

פרשתנו מספרת על ריב בין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה לוֹט (יג, ז). הרקע למריבה כתוב במדרש (בראשית רבה מא, ח): "יִיְהִי רִיב בֵּין רֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם וּבֵין רֹעֵי מִקְנֵה לוֹט", רבי בְּרַכְיָה בשם רבי יהודה ב"ר סימון אמר: בהמתו של אברהם אבינו היתה יוצאה זְמוּמָה ובהמתו של לוט לא היתה יוצאה זְמוּמָה. היו אומרים להם רועי אברהם, הוותר הַגְזֵל! היו אומרים להם רועי לוט, כך אמר הקב"ה לאברהם (יב, ז): "לְזַרְעְךָ אֶתְּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת", ואברהם פָּרְדָה עֲקָרָה ואינו מוליד, למחר הוא מת ולוט בן אחיו יורשו וְאִין אֲקָלֶיךָ מִדִּידְהוֹן אֵינֹן אֲקָלֶיךָ (ואנו אוכלים משלנו)".

לכאורה, הרי נכון לזמן בו נאמרה, הטענה נכונה. אם אברהם אכן עתיד לרשת את כל ארץ שבעת עממין ולוט הוא היחידי היורש אותה, מה אכפת לרֹעֵי מִקְנֵה אַבְרָם, אם רֹעֵי לוֹט לוקחים "על החשבון"?

חשוב לראות את הדברים, מנקודת מבט שונה במקצת. כיצד פוטר אברהם את הבעיה? (יג, ח - ט): "וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל לוֹט: אֵל תְּהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ וּבֵין רֹעֵי וּבֵין רֹעֵיךָ, כִּי אֲנִשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ. הֲלֹא כָל הָאָרֶץ לִפְנֵיךָ, הִפְרָד נָא מַעְלֵי, אִם הִשְׁמָאל וְאִימָנָה וְאִם הַיְמִין וְאִשְׁמָאֵלָה". אברהם מבקש להפרד מעל לוט, כיוון שדרכו של אברהם שונה מדרכו של לוט. אולם הוא נותן ללוט, את זכות הבחירה הראשונה. לוט אינו מזכיר (שם, י - יא): "וַיִּשָׂא לוֹט אֶת עֵינָיו וַיִּרְא אֶת כָּל